

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Sdružená uměnovědná studia

Přírodní krásno jako inspirace v dnešním světě umění

Lenka Hamerská

Semestrální práce

Úvod do uměnovědných studií

Klíčové pojmy:

Mimoumělecké estetické, přírodní krásno, umění, příroda, malířství.

Pro svoji práci jsem si vybrala pojem - Mimoumělecké estetično. Nejdříve se pokusím tento pojem vysvětlit, objasnit, za pomoci vybrané literatury. Vybraný pojem aplikuji na přírodní krásno a s tím spojený uměnovědný problém z mého pohledu, formou úvahy.

„Estetično mimoumělecké je souhrnný pojem pro označení přírodních a společenských estetických jevů, jež se liší od umění svým původem a funkcemi, tj. tím, že estetická stránka u nich není centrální, ale převážně doprovází jevy s jiným základním účelem než estetickým. Kromě – estetiky přírody a prostředí jde dále o průmyslovou či technickou estetiku (- design), – módu, – sport, estetickou kulturu každodenního života (- každodennost) aj.“¹

„Estetická funkce má důležité místo v životě jednotlivců i celé společnosti. Okruh lidí přicházejících v bezprostřední styk s uměním je sice silně omezen jednak poměrnou řídkostí estetické vlohy – neb aspoň jejím zúžením v jednotlivých případech na určité obory umění -, jednak závorami sociálního rozvrstvení (omezená možnost přístupu k uměleckým dílům i estetické výchovy pro některé vrstvy společnosti); avšak umění důsledky svého působení zasahuje i lidi, kteří k němu přímého vztahu nemají (srov. např. působení básnictví na rozvoj jazykového systému), kromě toho estetická funkce zabírá mnohem širší oblast působnosti než jen samo umění. Jakýkoli předmět i jakékoli dění (ať děj přírodní, ať činnost lidská) mohou se stát nositeli estetické funkce.“

[...]

„Je však jistý předěl, který celou mnohotvárnou oblast estetična rozpolcuje ve dva hlavní úseky podle toho, jaká poměrná závažnost připadá estetické funkci vzhledem k funkcím jiným: jde o předěl, který odděluje umění od estetických jevů mimouměleckých.“

[...]

„Jak zřejmo, jsou přechody mezi uměním a oblastí mimouměleckou, a dokonce mimoestetickou tak málo zřetelné a zjišťování jich tak složité, že opravdu přesné rozhraní je iluzorní.“ [...] „Cítíme přese všechno příliš zřetelně, že rozdíl mezi uměním a oblastí pouhých „estetických“ jevů je podstatný. V čem záleží? V tom, že v umění estetická funkce je funkcí dominantní, kdežto mimo ně, i je-li přítomna, má postavení druhotné.“²

„Estetickým objektem nemusí být nutně umělecké dílo (umělecký objekt). Může se jím stát cokoli, co vzbudí pocit estetické libosti – co se pouze líbí samo o sobě. To znamená, že na estetickém objektu nemusíme mít kromě zalíbení žádný jiný zájem, což předpokládá širokou škálu objektů – od přírodních útvarů přes umělecká díla po předměty denního užívání, které svou neobvyklostí či vkusným řešením najednou vzbudí naši pozornost. Estetický objekt tedy předpokládá (estetický) subjekt, který zaujme estetický postoj. Estetický postoj není utilitární, praktický: přírodním tvarem se kocháme a nehledáme v něm obživu či stavební materiál. Ve sféře umění je každé umělecké dílo zároveň estetickým objektem. V mimoumělecké sféře však zaujetí estetického postoje a vnímání předmět jako estetického objektu bývá často problematické. Tentýž předmět může i nemusí být estetickým objektem – záleží na subjektu, jestli jej za něj považuje a zaujme estetický postoj. Navíc při zaujetí estetického postoje sice dominuje estetická funkce, přesto ale většinou zohledňujeme i jiné kvality předmětu.“³

Příroda nás fascinuje, máme ji rádi. Je krásná, lidé podnikají výlety a cesty, aby se jí pokochali a odpočinuli si v jejím klidu. Příroda je také jedna z největších inspirací pro umělce. S tímto námětem vznikají např. fotografie, malby, kresby.

Jestliže dnes si chceme vybavit umělecké dílo např. obraz s tematikou, která více či méně se dotýká přírody, zpravidla nás napadají obrazy od „starých mistrů“. Je to jen můj dojem, nebo toto téma, tedy přírodní krásno, vymizelo z dnešních uměleckých děl? Mám na mysli spíše obrazy, tedy díla malířů. Fotografové jistě věnují přírodě hodně pozornosti. Navíc fotoaparát je vynález až pozdější doby a tedy není možné komplexní srovnání.

Dříve se přírodní krása vyskytovala na většině obrazů. Dnes jako by se jí umělci spíše vyhýbali. Projdu-li se Prahou a budu nahlížet do neznámých prodejních galerií, najdu obrazů s tématem přírody hodně. Mám však pocit, že tyto díla si zahrávají s označením kýč. Ve známějších a prestižních galeriích současného umění po celém světě se setkáváme s díly, které nás mají šokovat, tak jak vnímáme stále intenzivněji, neboli šokovat jako fenomén současné doby. Setkáváme se s díly, které jsou šokující, depresivní, až nechutné a odporné. Např. se nám naskytne pohled na rozkládající se hlavu zvířete, odpadky, krev apod.

Na přírodní krásno, jakoby se tak trochu zapomnělo. Chtějí umělci znázorňovat v dnešní době toto téma? Doba jde stále dopředu. To co v renesanci by stěží obdivovali a ocenili jako umění, dnes plní galerie. Je to vývoj, posun. Víme, že 20. století je v umění odklon od krásy. Marcel Duchamp vystavil tzv. ready made, např. podepsaný pisoár s názvem Fontána, kdy do světa umění vstoupily obyčejné předměty každodenního života, aby se staly uměleckým dílem.

Domnívám se, že přírodní krásno v současné nemá příliš velké místo v oblasti umění, resp. v oblasti malířské tvorby, u které došlo zhruba během posledního století k velkým a dynamickým změnám. Jak jsem již uvedla, největší motiv poslední doby je společnost uměním šokovat tím nejpříjemnějším způsobem. O tom, že toto umění v sobě skrývá také možná krásu, nepolemizuji, ale vrátí se někdy do uměleckých děl malířské tvorby inspirace přírodou?

Seznam použité literatury:

1. HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Translated by Dušan Prokop. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995. 229 s. ISBN 80-205-0478-8.
2. MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie*. Edited by Miroslav Červenka - Milan Jankovič. Vyd. 1. Brno: Host, 2001. 598 s. ISBN 80-7294-000-7.
3. PTÁČKOVÁ, Brigita a Karel STIBRAL. *Estetika na dlani*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 2002, 150 s. Na dlani. ISBN 80-858-3979-2.